

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De Ivstitia Et Ivre ceterisq[ue] Virtutibus Cardinalibus

Lessius, Leonardus

Antverpiæ, 1632

2 Quid sit obseruantia.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72459](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72459)

ipsi sunt principium ortus. vnde hæc est prima ratio obiectiva, quam hæc virtus mediatè respicit. ab hac autem altera illa, (nempe ratio debiti) quam respicit immediatè, speciem accipit. vnde etiam hæc virtus ab eadem speciem habet, etsi mediatè. habet igitur speciem ab utraque ratione obiectiva, ab altera mediatè, ab altera proximè. Idem cernitur in aliis Iustitiæ partibus, vt supra cap. 2. dub. 1. num. 7. dictum est.

Virum autem filium aliquando propter officium pietatis impediatur ab ingredienda Religione, vel si ingressus sit, teneatur egredi, dictum est supra cap. 41. dub. 3. vide D. Thomam q. 101. art. 3.

8 Colligitur Secundo, Hanc virtutem meritò sibi primum locum post religionem vindicare; quia parentes sunt veluti secundarij quidam dii respectu filiorum, tamquam secundaria principia essentia vitæ & doctrina. vnde representant filijs quodammodo ipsum Deum, qui est primarius & summus omnium parens. Hinc fit vt post præcepta primæ tabulæ, quæ ad cultum Dei pertinet, primum secundæ tabulæ sit de honore parentibus exhibendo. Hæc tamen intellige, considerato statu hominis naturali, & intra limites legis nature; nam in ijs, quæ ad statum supernaturalem pertinent, parentum non est illa auctoritas.

9 Vnde quæ dicta sunt de pietate in parentes carnales, accommodari possunt cuidam virtuti, quæ respicit debitum, quod parentibus spiritalibus (qui nobis secundum Deum sunt auctores vitæ spiritalis, per quam sumus Christiani vel Religiosi) debemus, quæ etiam pietas dici potest, sicut illi parentes dicuntur: non enim his minus debetur, quam parentibus carnis, quia ab illis nature diuinæ communionem & vitam quamdam supernaturalem accepimus; sine qua parum proderat totum id quod à parentibus carnis nostræ habemus. sed hæc virtus non distinguitur ab observantia supernaturali.

DUBITATIO II.

Quid sit observantia.

D. Thomas q. 102.

10 R Espondeo, Sicut virtus pietatis defert cultum parentibus, quia sunt auctores vitæ & educationis, ita observantia omnibus Superioribus, quia sunt auctores nostræ gubernationis. quicumque enim nos aliqua in re gubernant, aliquo cultu digni sunt; & cultus eis, ratione huius eminentiæ coniunctæ cum beneficio gubernationis, est debitus. Sic honor & obsequium debetur magistro à discipulo, duci à milite, Magistratui à ciue, Principi à subdito, Abbati à Monacho, Episcopo à Clericis, domino à seruis. in his enim omnibus est excellentia quadam & auctoritas per quam gubernant alios.

11 Dices, Non solum eos, qui nos gubernant, observantia cultu prosequimur, sed etiam eos qui sapientia, sanctitate, virtute, vel auctoritate sunt insignes; quamuis nullam in nos iurisdictionem habeant, aut nulla in re nos dirigant: ergo hæc virtus non respicit debitum ex gubernatione proveniens.

Resp. Respondeo negando consequentiam; quia etsi isti actu nulla in re nos gubernent, tamen idonei sunt gubernare, ratione excellentiæ quam habent;

& idèò cultus illis debetur. Itaque observantia respicit tamquam obiectum cui, id quod est principium gubernationis actu vel potentia, vt docet D. Thomas art. 1. ad 2. primariò tamen id quod actu gubernat, secundariò quod aptum est gubernare. Quare cum omnis virtus ad hoc rectè disponat hominem, facit eum observantia cultu dignum, vt docet Caietanus qu. 103. art. 4. quamuis debitum erga hunc hominem non sit tantum, quantum erga illum qui actu gubernat. cuius signum est, quòd si omittas cultum debitum Superiori, possis puniri per leges; secus si cultum aliis debitum negligas; quamuis in hac omissione peccatum esse possit.

Hinc patet Primò quid sit observantia; est enim virtus cultum deferens Superioribus & aliis personis excellentibus, quæ nos gubernant, vel gubernare sunt idoneæ. vbi explicatur actus virtutis, & obiectum quod, & obiectum cui, & ratio obiectiva. Actus enim est, deferre cultum, id est, honorem & obsequium, quando ratio postulat. Idem cultus est obiectum quod, cum sit opus externum virtutis, quod virtus intendit. Obiectum cui est Superior & quevis persona excellens. Ratio obiectiva in obiecto cui est excellentia, vt est principium gubernationis actu vel potestate. hinc oritur ratio obiectiva proxima, quæ cernitur in obiecto quod, nempe ratio debiti ob talem causam.

Ex quibus facile intelligi potest definitio illa, quam ex Cicerone refert D. August. libro 83. qq. q. 31. Observantia est per quæ homines aliqua dignitate antecellentes, cultu quodam & honore dignantur.

Patet Secundo, quid intersit inter pietatem, & observantiam: pietas enim defert cultum debitum alicui vt principio ortus & educationis; observantia debitum vt principio gubernationis: quæ debita sunt diuersa rationis, sicut & beneficia & causa ex quibus oriuntur. vnde

Patet Tertio, Pietatem esse præstantiorem observantia, per se loquendo; & ceteris paribus magis obligare, vt docet D. Thomas qu. 102. art. 3. quia maius magisque intimum est beneficium ortus & educationis, quam gubernationis reliquæ vitæ, in eodem ordine rerum.

Dices, Magis obligamur erga Principem, quam erga parentem: si enim vterque esset in extrema necessitate, Princeps esset parenti in ope ferenda præferendus: atqui Princeps colitur observantia, parens pietate; ergo observantia magis obligat quam pietas.

Respondeo, Principem esse parenti præferendum, non præcisè vt me gubernat, quo modo illi debeo observantiam; sed vt patriam gubernat, & commune bonum continet, qua ratione illi debetur officium pietatis, vel Iustitiæ legalis. Pietatis autem quidem, quia hæc est etiam ad patriæ beneuolentiam & benefactores: Iustitiæ legalis, quia bonum commune continet. Pari modo patria colitur officio pietatis, si spectetur vt principium ortus; Iustitiæ verò legalis, si spectetur vt quoddam totum, seu corpus politicum, cuius ego sum pars. respectus enim & debitum partis ad totum, ad Iustitiæ legalem pertinet, vt supra cap. 1. dub. 3. ex D. Thoma dictum est. Denique etiam observantia coli potest patria, si consideretur præcisè vt est mihi auctor gubernationis per suas leges & statuta. potius tamen erga patriam, sicut & erga parentem dicitur esse pietas, quam observantia: vel quia ista

Extendit se primario ad eos qui actu gubernant, secundario ad idoneos gubernare.

12 Quid sit observantia. Obiecta eius.

13 Discrimen pietatis & observantia.

14

15 Quomodo Princeps parenti præferatur.

virtus est præstantior, & præuenit alteram, vel quia parens & patria potius sonant principium ortus quam gubernationis.

16 **Gradus ob-
seruantia
& pietatis.** Porro Primus gradus huius virtutis, sicut & pietatis, est propositum, quo quis statuit parentibus & maioribus omnibus honorem & obsequium debitum impendere.

17 Secundus est, A quo animo ferre eorum molestias, asperitatem, morositatem, iniurias; nec propterea ab officio desistere; iuxta monitum Sapientis, Ecclesiastici 3. *Fili, suscipe senectam patris tui, & non contristes illum in vita illius, & si defecerit sensus, veniam da, & ne spernas illum in virtute tua, elemosyna enim patris non erit in oblivione.* si tamen in via Domini (vt in consiliis Christi sequendis) impedire vellent, non sunt hac in re tolerandi; unde Dominus Luca 14. *Si quis venit ad me, & non*

Parentes si officiant pietati, non sunt audiendi. *odit patrem suum, & uxorem, & filios, & fratres, & sorores; adhuc autem & animam suam, non potest meus esse discipulus.* In quem locum vide Gregorium Homil. 37. in Euang. Rectè Chrysostomus Hom. 84. in Ioannem: *Sicut cum spiritualia impediunt parentes, ne cognoscendi quidem sunt, ita cum nihil impediunt, merito omnia ipsis tribuenda, & omnibus anteponendi.* Hieronymus Epist. 1. quæ est ad Heliodorum: *Licet paruulus ex collo pendeat nepos, licet sparsa cruce & scissis vestibus, vbera, quibus re nutriet, mater ostendat; licet in limine patris iaceat; per calcatum perge patrem; sicis oculis ad vexillum crucis euola: solum pietatis genus est, in hac re esse crudelem.* vide totam illam Epistolam. Idem tradunt reliqui Patres.

Tertius est, Cum voluptate illis seruire, & incommoda eorum tolerare. vide plura apud nostrum Bernardinum Rosignolium lib. 4. de Perfectione Christiana cap. 23.

DUBITATIO III.

De diuisione obseruantia.

18 **M**ultæ sunt obseruantia species, sicut & multe dignitatum & excellentiarum. Ille tamen magis interna aestimatione & affectu reuerentia distinguuntur, quam opere externo, vt patet ex dictis cap. 36. dub. 2. Idem enim opus externum, vt procedit à diuerso affectu interno, & ad testandam diuersam excellentiam ordinatur, est diuersa speciei moralis, & diuersa virtutis.

Obseruantia politica. Primò igitur diuidi potest obseruantia in politicam, & religiosam. Politica est quæ ob dignitatem politicam vel excellentiam humanam cultum defert: talis est qua coluntur Principes, Magistratus, & alij dignitate sæculari conspicui: item magistri à discipulis, domini à seruis, patroni à clientibus.

19 **Religiosa.** Religiosa est, quæ ob dignitatem vel perfectionem cum religione coniunctam vel diuinum numen respicientem, cultum exhibet, vt quando quis honoratur vt sacerdos, vt Propheta, vt sanctus, vt beatus. Dicitur religiosa, non quia actus eius est à virtute religionis, sed quia ipsi religioni affinis, & cum ea coniunctus.

Naturalis. Hæc rursus duplex est: alia enim est naturalis, qualis fuisse in statu nudæ naturæ, & modò esse potest, vbi sacerdotium & cultus diuinus sola ratione naturali vel constat, vel aestimatur. Alia supernaturalis, quæ ob ministerium supernaturale,

vel ob aliquam excellentiam supernaturalem cultum defert. talis est qua honorantur sacerdotes, Episcopi, Pontifices, & alij Ecclesie ministri & Religiosi; si tamen eorum dignitas apprehendatur & aestimetur vt oportet. cum enim hæc non sit politica, sed supernaturalis, & ad Deum specialem ordinem habeat; necesse etiam est, vt aestimatio interna, affectus reuerentia, & omni que submissio sit alterius rationis, quam in cultu politico; & consequenter externus quoque cultus, quo hanc submissionem nostram & illorum excellentiam testatur, induit alterius virtutis rationem; signum enim accipit speciem ex ordine ad rem signatam. Multum ergo fallunt hæretici, cum putant homines in hac vita non posse nisi cultu politico coli. qui enim ob causam sacram & supernaturalem defertur, sacer est & supernaturalis, non politicus; etsi externa nota submissionis politico cultui accommodetur.

Supernaturalis obseruantia diuiditur in *duliam* & *hyperduliam*. Dulia dicitur, quæ cultum exhibet Beatis, ob sanctitatem vel beatitudinis statum. eandem puto etiam extendi ad viatores, quando ob sanctitatem vel dignitatem supernaturalem honorantur: sanctitas enim huius vitæ & futura est eiusdem ordinis; etsi ibi sit perfectior.

Deferuntur tamen Sanctis beatis quidam externi cultus, quibus eorum gloria significatur; qui non consueverunt mortalibus tribui. Ad eundem ordinem pertinent dignitates & officia Prælatorum, & aliorum ministrorum Ecclesie. Merito autem vocatur hic cultus *dulia*, quia Sanctos debemus aestimare & reuereri tamquam nostros dominos, & summa animi demissione nos erga illos veluti serui erga dominos gerere; felices nos duccendo, si in seruos recipere dignentur.

Hyperdulia vocatur, quæ cultum exhibet creaturae ob singularem & præcellentem ad Deum vnionem aut respectum, vt beatæ Virgini, quia mater Dei; & humanitati Christi, quia Verbo diuino substantialiter vnita. esse enim matrem Dei, est singularis & suprema quædam dignitas, qua maior infra Deum, seu in supposito quod non est Deus, cogitari non potest; ratione cuius debetur ei singularis aestimatio, reuerentia, & submissio animi, ab omni creatura rationali. vnio verò hypostatica cum Verbo, est summa dignitas creature communicabilis, quia per eam creatura efficitur Deus. quia tamen non efficitur Deus per essentiam, sed per vnionem & communicationem idiomatum, ideo si ipsa consideretur præcisè vt terminus integer cultus, non colitur latrà, sed hyperdulia. de quo plura diximus 3. p. qu. 25.

Verum autem sint habitus specie diuersi, à quibus hi cultus procedunt, non ita constat. valde probabile est, cultum hyperdulie, & etiam dulie, qui defertur ob aliquam dignitatem vel relationem supernaturalem ad Deum, posse elici ab habitu religionis; quia tota ratio colendi est Deus, seu respectus ad Deum. quamuis etiam probabile sit, dari proprium habitum & distinctum, qui absque consideratione Dei, immediatè possit, ob illas morales dignitates & excellentias, cultum internum & externum exhibere; sicut in habitibus intellectus, etiamsi ex vi assensus principiorum possit assentiri conclusioni; tamen datur habitus scientiæ; quo immediatè possimus assentiri conclusioni, absque consideratione principiorum.

Quod